

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-384-2-9>

**A NEW VARIETY OF SPALAH TOMATO WITH
AN INCREASED CONTENT OF LYCOPENE IN THE FRUITS**

**НОВИЙ СОРТ ПОМІДОРА СПАЛАХ
З ПІДВИЩЕНИМ УМІСТОМ ЛІКОПЕНУ В ПЛОДАХ**

Rudas L. A.

*Candidate of Agricultural Sciences,
Head of the Crop Production
Department
Cherkasy State Agricultural Research
Station of the National Research Center
"Institute of Agriculture of the National
Academy of Agrarian Sciences
of Ukraine"
Kholodnianske, Cherkasy region,
Ukraine*

Рудас Л. А.

*кандидат сільськогосподарських
наук,
завідувач відділу рослинництва
Черкаська державна
сільськогосподарська дослідна
станція Національного наукового
центру «Інститут землеробства
Національної академії аграрних наук
України»
с. Холоднянське, Черкаська область,
Україна*

До 2022 року основними регіонами України, де вирощувались овочі, зокрема, помідори, були південні області: Херсонська та Запорізька. На Херсонську область припадало близько 13% загального обсягу виробництва овочевих культур. Внаслідок воєнних дій, розпочатих росією проти України, частина територій цих областей була окупована, замінована або знаходиться під постійними обстрілами. Виробництво овочів у 2022 році скоротилося на 25%, що зумовило збільшення постачання імпоротної продукції [1, с. 178]. У той же час аграрії Одеської і Черкаської областей змогли збільшити виробництво овочевої продукції на 15 і 5%, відповідно [2].

Війна завдає руйнацій не лише інфраструктурі та несе смерті серед населення. росія та її війська створюють екоцид нашій природі, непоправно забруднюючи водойми та ґрунти України. Наслідками цього можуть стати навіть зміна погоди, кислотні опади тощо [3]. Масоване застосування різних типів озброєння призводить до великих жертв серед мирного населення та спричиняє викиди в атмосферу токсичних речовин під час вибухів боєприпасів та горіння ракетного пального [4, с. 4]. Доступ до чистої питної води зараз також порушено: як наслідок, можливі не лише забруднення наших річок та поширення бактеріальних інфекцій, а й ризик збільшення онкологічних захворювань у населення [3]. Ці ризики є цілком реальними, оскільки численні канцерогени воєнного часу та токсини здатні поширюватися на великі

відстані від місць бойових дій, впливати на екологію та здоров'я людей, забруднюючи повітря, ґрунт і воду у містах та на пошкоджених сільськогосподарських землях України [5].

На даний час важливим є збільшення обсягів вирощування сільськогосподарських рослин з підвищеним вмістом каротиноїдів, що мають потужний антиоксидантний ефект в боротьбі з різними захворюваннями, в тому числі онкологічними. У плодах помідора найвищу цінність має каротиноїдний пігмент лікопен – біологічно активний компонент, що зумовлює інтенсивність червоного забарвлення плоду за досягання [6]. Тому селекційна робота має бути спрямована на створення сортів і гібридів помідора з підвищеним умістом лікопену в плодах. Саме у такому напрямку працюють науковці Черкаської сільськогосподарської дослідної станції ННЦ «ІЗ НААН». Нами створено сорт помідора Спалах з підвищеним умістом лікопену у плодах. Сорт отримано в результаті схрещування сорту селекції нашої установи СХ 4 зі зразком Могіока 20, носієм гена *hp*, з подальшим добром за господарсько-цінними ознаками.

Сорт Спалах має детермінантний тип розвитку, антоціанове забарвлення гіпокотилу, середню кількість міжвузлів на головному стеблі. Довжина головного стебла 70 см, висота закладання першої китиці – 6–7 листок. Листок напівпрямий, середньої довжини і ширини, двічі перистий, з помірною інтенсивністю зеленого забарвлення, зі слабкою глянцевацією і помірною пухирчатістю, черешок листочків відносно головної осі піднесений. Суцвіття переважно не галузисте, фасціація квітки відсутня, опушення приймочки маточки відсутнє або дуже слабке, квітка має жовте забарвлення, у квітконіжки відсутній відокремлюючий шар.

Плід середнього розміру, має велике відношення довжини до діаметра, повздовжній розріз еліптичний, у поперечному перерізі круглястий, мілке заглиблення біля плодоніжки, дві-три насінневі камери, ребристість помірна. Кінець плоду плескатий, товщина перикарпію середня, зелене плече (перед досяганням) відсутнє, інтенсивність зеленого забарвлення (за винятком плеча перед досяганням) слабка, забарвлення плоду і м'якоті (за досягання) червоне, зелені смуги (перед досяганням) відсутні, глянцевація шкірки помірна. Плід твердий, тривалої лежкості.

Тривалість періоду «сходи-досягання» – 104 доби. Уміст лікопену в плодах – 7,86 мг/100г, товарна урожайність в богарних умовах – 65,28 т/га, вміст сухої розчинної речовини 6,55%, вітаміну С – 32,6 мг/100г, загальна кислотність – 0,35%.

У 2023 році отримано свідоцтво про державну реєстрацію сорту Помідора їстівного Спалах (№ 230993 від 08.11.2023 р.).

Література:

1. Сич З. Д., Кубрак С. М., Шубенко Л. А. Проблеми вирощування овочів в Україні під час війни. *Теоретичні і практичні аспекти розвитку галузі овочівництва в сучасних умовах* : матеріали VI Міжнародної наук.-практ. конф., 25 травня 2023 р., сел. Селекційне, Харківська обл., ІОБ НААН. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2023. С. 178–181. [с. 178].

2. Вплив війни на аграрний сектор України: аналіз останніх даних Держстату. 2023. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/2169/vplyv-viini-na-agrarnii-sektor-ukraini-analiz-ostannix-danix-derzstatu> (дата звернення 28.11.2023).

3. Мельник В. Хімічні реакції, яких ми не бачимо. Як на наше здоров'я впливають залишки російських ракет. 2022. URL: <https://vikna.tv/styl-zhyttya/zdorovia-ta-krasa/yak-vijna-vplyvaye-na-ekologiyu-ukrayiny-ta-zhyttya-lyudej/> (дата звернення 28.11.2023).

4. Екологія Право Людина. Верховенство права для захисту довкілля. Вплив воєнних дій на довкілля України. 5 с. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/Vplyv-vijny-na-dovkillya_oglyad_25-03-2022_fin.pdf (дата звернення 28.11.2023). [с. 4].

5. Ковальов О. О., Ковальов К. О. Як наслідки війни можуть впливати на захворюваність на рак в Україні та країнах Євросоюзу. 2023. URL: <https://health-ua.com/article/71485-yak-nasltdki-vijni-mozhut-vplyvati-nazahvoryuvanst-narak-vukran-takranah-vros> (дата звернення 28.11.2023).

6. Zahari C. N. M. C., Mohamad N. V., Akinsanya M. A. & Gengatharan A. The Crimson Gem: Unveiling the Vibrant Potential of Lycopene as a Functional Food Ingredient. *Food Chemistry Advances*. 2023. 100510.